

Зачосова Н.В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та економічної безпеки
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*

Горячківська І.В.

*здобувач кафедри менеджменту та економічної безпеки
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*

Zachosova N.V.

*PhD in Economics, Associate Professor,
Assistant Professor of Management and Economic Security
Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky*

Horyachkivska I.V.

*Researcher of Department of Management and Economic Security
Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky*

ІНФОРМАЦІЙНА ПРОЗОРИСТЬ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕРФЕЙСНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ЕЛЕМЕНТИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

INFORMATION TRANSPARENCY AND INTERFACE SECURITY PROVISION AS ELEMENTS OF PREVENTING AND COMBATING CRIME IN THE ECONOMIC SPHERE ON INTERNATIONAL LEVEL

Анотація. Запропоновано визначення інформаційної прозорості суб'єкта господарювання. Встановлено значення інформаційної прозорості бізнесу для розширення міжнародної співпраці у економічній сфері. Визначено перелік економічних злочинів, попередити та запобігти яким можна, підвищивши рівень інформаційної прозорості підприємства, установи, організації. Обґрунтовано доцільність підтримки належного рівня інтерфейсної безпеки для зменшення ймовірності шахрайських дій з боку контрагентів суб'єктів господарювання. Визначено види економічних злочинів, вчинення яких пов'язане із низьким рівнем інтерфейсної безпеки підприємства, установи, організації.

Ключові слова: безпека, інформаційна прозорість, інтерфейсна безпека, злочини у економічній сфері, протидія економічним злочинам.

Вступ та постановка проблеми. В Україні з року в рік спостерігається підвищення рівня економічної злочинності. У більшості злочинних схем в економічній сфері задіяні суб'єкти господарювання різних форм власності та видів економічної діяльності. Та, не зважаючи на цей загальновідомий факт і усвідомлення керівництвом підприємств, установ і організацій необхідності протидіяти загрози стати учасником злочинних схем або постраждати від їх наслідків, на разі вживається мало заходів щодо запобігання та попередження економічних злочинів на рівні окремих суб'єктів господарювання, на національному та міжнародному рівнях.

На нашу думку, вжиття превентивних заходів буде найбільш ефективним ще на етапі планування злочину. Економічно вигідніше попередити фінансові втрати, що супроводжують більшість злочинів у економічній сфері, ніж компенсувати їх наслідки. Вивчаючи специфіку вчинення економічних злочинів, розглядаючи їх класифікації та видові характеристики, ми дійшли висновку, що інформаційна відкритість сучасних господарських структур суттєво сприяла б не лише своєчасній ідентифікації ознак злочинних дій як з боку їх менеджменту, так і представників органів державної влади, але і могла б бути запобіжним заходом щодо вчинення економічних злочинів, оскільки перманентний аналіз інформаційної прозорості дозволив би виявляти слабкі місця у

системах управління, обліку, фінансового менеджменту, здійснення основної діяльності, інформаційного обміну, що, у свою чергу, дозволило б більш точно та конкретно поставити завдання перед системою економічної безпеки суб'єкта господарювання щодо напрямів організації захисту ресурсів підприємства, установи, організації від злочинних посягань.

Ще одним засобом протидії економічним злочинам у практичній діяльності вітчизняних господарських структур, який не дістав належного визнання, на нашу думку, є приділення уваги до рівня інтерфейсної безпеки суб'єкта господарювання. Інтерфейсна складова системи економічної безпеки підприємства, установи, організації повинна гарантувати стан захищеності їх ресурсів у процесі взаємодії зі стейкхолдерами та сприяти налагодженню і підтримці тривалих тісних зв'язків щодо співпраці між підприємницькими структурами та їх наявними і потенційними партнерами та контрагентами. Зважаючи на те, що суб'єктами економічних злочинів можуть бути партнери, клієнти, інші пов'язані з підприємством, установою, організацією особи, контакти із якими повинні забезпечуватись у рамках функціонування інтерфейсної підсистеми економічної безпеки, вважаємо за необхідне обґрунтувати можливість забезпечення інтерфейсної безпеки як елементу попередження та протидії злочинам у економічній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До питань забезпечення інформаційної прозорості суб'єктів господарської діяльності останнім часом виявляють велику цікавість вітчизняні дослідники. Серед наукових праць, у яких розкриваються теоретичні та практичні аспекти інформаційної відкритості, транспарентності, прозорості бізнесу, можна відмітити дослідження таких вчених, як Камінський А.Б. [1], Кебко В.В. [2], Лещенко В.В. [3], Чебанова Н.В. [4], Шалімова Н.С. [5]. Інтерфейсна безпека розглядається у роботах науковців досить поверхово та фрагментарно, переважно у контексті функціонування системи економічної безпеки [6–8]. Що ж до тематики протидії злочинам у економічній сфері, то вона знайшла відображення у дослідницьких працях таких науковців, як Веприцький Р.С. [9], Мукоїда Р.В. [10], Рогозін С.М. [11]. Варто відзначити, що саме у публікаціях Рогозіна С.М. підкреслюється роль та значення інформації в сфері протидії економічній злочинності. Однак, наукових робіт, у яких наводилося б обґрунтування необхідності забезпечення високого рівня інформаційної прозорості та інтерфейсної безпеки суб'єктів господарської діяльності для сприяння організації протидії злочинам у економічній сфері як на національному, так і на міжнародному рівні, під час формування теоретичної основи даного дослідження виявлено не було.

Метою статті є пошук аргументів для доведення припущення про те, що аналіз інформаційної прозорості та забезпечення інтерфейсної безпеки можуть і повинні бути елементами попередження та протидії злочинам у економічній сфері на міжнародному рівні та на рівні господарських структур.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вчинення великої кількості економічних злочинів в Україні та у інших країнах світу можна було б попередити або вчасно зупинити, якби суб'єкти господарської діяльності намагались підтримувати високий рівень власної інформаційної прозорості. Під інформаційною прозорістю зазвичай розуміють достовірність і відкритість даних про поточний стан справ на підприємстві, в установі, організації, необхідних для подальшого прийняття управлінських рішень і доступних для всіх зацікавлених осіб. У межах даного дослідження пропонуємо власний підхід до визначення поняття інформаційної прозорості суб'єкта господарської діяльності. Отже, інформаційна прозорість – це забезпечення вільного доступу усіх без винятку категорій стейкхолдерів до відомостей про різні напрями діяльності суб'єкта господарювання, їх результативність, стан менеджменту, структуру власності та інших даних, що можуть бути корисними для прийняття рішень щодо вступу цим суб'єктом у ту чи іншу форму відносин. На міжнародному рівні інформаційна прозорість бізнесу має особливо велике значення, оскільки для іноземних інвесторів, клієнтів, контрагентів загальнодоступна інформація про підприємство, установу, організацію може стати єдиним джерелом даних для прийняття важливих, у першу чергу для даного суб'єкта господарювання, управлінських, фінансових та інших рішень.

Важливе значення інформаційної прозорості бізнесу для розширення міжнародної співпраці у економічній сфері є незаперечним. По-перше, саме господарські структури, що не приховують про себе інформацію, активно розповсюджують відомості про себе у мережі Інтернет, регулярно публікують фінансову звітність, стають відомими для закордонних підприємців і привертають до себе увагу. Інформаційна прозорість господарської діяльності стає найкращою рекламою для сучасного бізнесу. По-друге, наявність публічної інформації про під-

приємство, установу, організацію дає змогу авторитетним рейтинговим агентствам оцінити їх та включити до різноманітних рейтингів, відомості з яких використовуються міжнародними фінансовими установами та організаціями. По-третє, інформаційна прозорість – вимога часу, яку враховують і якій слідує суб'єкти бізнесу у економічно розвинутих країнах світу, і тому не враховувати цю обставину означає для вітчизняних компаній залишитись поза межами міжнародних фінансових потоків, «випасти з тренду» та втратити конкурентні позиції на іноземних ринках капіталів, товарів, послуг. Натомість, збільшення рівня інформаційної прозорості як основи для розвитку інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання сприяє отриманню ним конкурентних переваг. Низька інформаційна прозорість помітно підвищує ціну запозичень капіталу при аналізі іноземними інвесторами можливостей інвестування у вітчизняні господарські структури. Максимізація рівня інформаційної прозорості полегшує залучення додаткових коштів і підвищує довіру акціонерів і потенційних інвесторів, що, в результаті, призводить до збільшення капіталізації суб'єкта господарської діяльності та посилює його позиції у різних сегментах міжнародних ринків.

Рівень інформаційної прозорості впливає на межу довіри економічних суб'єктів стосовно один одного на рівні вертикальних і горизонтальних економічно-правових зв'язків [12]. Інформаційна прозорість формується суб'єктом господарювання у двох аспектах: зовнішньому і внутрішньому. Зовнішня інформаційна прозорість є необхідною умовою для формування довіри контрагентів зовнішнього середовища з метою підвищення конкурентоспроможності підприємства, установи, організації. Також, зовнішня інформаційна прозорість компанії сприяє формуванню її позитивного іміджу як елемента організаційної культури. Завдяки зовнішній інформаційній прозорості відбувається розвиток і підвищення якості зв'язків із громадськістю. Інформаційна прозорість є інструментом ефективного корпоративного управління і гарантом виконання суб'єктом господарювання своїх контрактів та зобов'язань [12]. Таким чином, прослідковується тісний причинно-наслідковий зв'язок між зовнішньою інформаційною прозорістю та інтерфейсною безпекою суб'єкта господарювання: чим вищий рівень інформаційної прозорості, тим легше і швидше можна налагодити тісні та безпечні взаємини з ним як з партнером по бізнесу.

Внутрішня інформаційна прозорість спрямована на формування довіри між співробітниками всередині підприємства, установи, організації, між керівництвом і підлеглими, вона сприяє зміцненню і розвитку відносин між структурними підрозділами, поліпшенню внутрішнього корпоративного клімату [13, с. 83]. Зважаючи на цю обставину, дістає підтвердження наше припущення про здатність інформаційної прозорості бути засобом запобігання економічним злочинам, адже велика їх кількість вчиняється саме персоналом підприємницьких структур. Запропонуємо орієнтовний перелік економічних злочинів, попередити та запобігти яким можна, підвищивши рівень інформаційної прозорості підприємства, установи, організації. Так, підтримка високого рівня інформаційної прозорості здатна мінімізувати ризики викрадення та використання інсайдерської інформації, рейдерських атак, шахрайських дій працівників із активами суб'єкта господарювання, махінацій із фінансовою звітністю, нецільового використання фінансових ресурсів із метою власного збагачення, навмисного доведення суб'єкта господарювання до банкрутства, використання його ресурсів для відмивання грошових коштів, укладання завідомо неви-

гідних контрактів за попередньою згодою із другою стороною, підrobка документації підприємства, установи, організації тощо.

У межах даного дослідження нами було виявлено зв'язок між рівнем інформаційної прозорості суб'єкта господарювання та станом його інтерфейсної безпеки. Доцільність підтримки належного рівня інтерфейсної безпеки для зменшення ймовірності шахрайських дій з боку контрагентів суб'єктів господарювання також важко заперечити. Загрози інтерфейсній безпеці суб'єкта господарювання становлять можливі непередбачені зміни умов взаємодії (аж до розриву відносин) із економічними контрагентами: постачальниками, торговими і збутовими посередниками, інвесторами, споживачами тощо [8]. Проте, окрім розриву економічних відносин, небезпеку створює і ймовірність вчинення цими суб'єктами різних видів економічних злочинів супроти свого партнера. Так, економічними злочинами, вчинення яких пов'язане із низьким рівнем інтерфейсної безпеки підприємства, установи, організації, можуть стати: шахрайства з оплатою за товари, роботи, послуги з боку клієнтів, злочинні дії з боку фірм-одноденок, із якими було розпочато співпрацю, шахрайські дії банків, страхових компаній, інших фінансових установ, які надавали (або не надавали, хоча це і передбачалось) суб'єкту господарювання певні види послуг, фіктивне банкрутство осіб або компаній, що мають перед підприємством, установою або організацією певні зобов'язання із метою їх невиконання, промислове шпигунство з боку уявних партнерів, підrobка документів про фінансовий стан фірми-партнера тощо.

Інформаційна прозорість і забезпечення інтерфейсної безпеки повинні бути визнані елементами попередження та протидії злочинам у економічній сфері на міжнародному рівні. Якщо авторитетні міжнародні організації та великі компанії встановлять стандарти розкриття інформації та проводитимуть попереднє оцінювання рівня

інтерфейсної безпеки потенційних партнерів, це дозволить зменшити обсяги тіньової економіки, що зростають саме через активізацію економічної злочинності, та є глобальною економічною проблемою сучасності.

Висновки. Отже, перманентний аналіз інформаційної прозорості та розробка заходів щодо забезпечення інтерфейсної безпеки є важливими інструментами у процесах попередження та протидії злочинам у економічній сфері на національному та міжнародному рівні.

Вітчизняна практика бізнесу доводить, що поки не всі суб'єкти господарювання розуміють важливість інформаційної прозорості як інструменту забезпечення інтерфейсної і економічної безпеки. Можна виділити ряд недоліків розкриття інформації, наприклад, на сайтах підприємств, установ, організацій (на міжнародному рівні співпраці, та навіть у національній практиці, саме сайти компаній найчастіше використовуються стейкхолдерами для пошуку інформації про них): формальний підхід до надання звітності; представлена інформація не систематизована належним чином, що не дозволяє сформулювати загальне уявлення про суб'єкт господарювання; неясність методики розрахунку представлених показників; відсутність опису конкурентної позиції і переваг бізнесу; фрагментарний опис ризиків, пов'язаних зі сферою ведення бізнесу, здійснюється за допомогою загальних формулювань; відсутність відомостей про соціальну відповідальність суб'єкта господарської діяльності. Таким чином, перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці заходів щодо підвищення рівня інформаційної прозорості та покращення стану інтерфейсної безпеки вітчизняних підприємств, установ, організацій для досягнення ними високих показників економічної безпеки, що, у свою чергу, означатиме низьку вірогідність спроби вчинення проти них економічних злочинів, забезпечить конкурентоспроможність та готовність до активної співпраці на міжнародних ринках товарів і послуг.

Список використаних джерел:

1. Камінський А.Б. Теоретичне обґрунтування ролі інформаційної прозорості в діяльності інститутів спільного інвестування / А.Б. Камінський // Наукові праці НДФІ. – 2010. – Вип. 4. – С. 33–39.
2. Кебко В.В. Шляхи підвищення інформаційної прозорості та доступності фінансової звітності сільськогосподарських підприємств / В.В. Кебко // Облік і фінанси. – 2015. – № 4. – С. 19–23.
3. Лещенко В.В. Інформаційна прозорість діяльності банків / В.В. Лещенко // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління. – 2012. – Вип. 3. – С. 222–228.
4. Чебанова Н.В. Методика аналізу прозорості елементів інформаційної бази підприємств залізничної галузі / Н.В. Чебанова // Економіка розвитку. – 2009. – № 1. – С. 86–88.
5. Шалімова Н.С. Забезпечення інформаційної прозорості діяльності публічних акціонерних товариств як суб'єктів публічних (суспільних) інтересів / Н.С. Шалімова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2010. – Вип. 18(2). – С. 253–263.
6. Больботенко И.В. Репутация как ключевой фактор влияния на интерфейсную составляющую экономической безопасности субъектов аудиторской деятельности // Ученые записки / Ун-т экономики и права «КРОК». – М., Вып. 34. – 2013. – С. 247–255.
7. Ваганова Л.В. Оцінка інтерфейсної складової економічної безпеки машинобудівних підприємств / Л.В. Ваганова // Економіка розвитку. – 2013. – № 2. – С. 81–85.
8. Ильяшенко С.Н. Метод экспертных оценок при выборе партнеров для делового сотрудничества / С.Н. Ильяшенко // Экономика Украины. – 1996. – № 7. – С. 83–85.
9. Веприцький Р.С. Державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності як форма протидії економічній злочинності / Р.С. Веприцький // Європейські перспективи. – 2013. – № 8. – С. 110–113.
10. Мукоїда Р.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення протидії економічним злочинам / Р.В. Мукоїда // Південноукраїнський правничий часопис. – 2012. – № 3. – С. 42–46.
11. Рогозін С.М. Інформаційно-правові засади протидії економічній злочинності / С.М. Рогозін // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2012. – Вип. 1. – С. 289–294.
12. Орлов Д.Ю. Информационная прозрачность как фактор конкурентоспособности промышленного предприятия : автореферат дис. ... кандидата экономических наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / Орлов Д.Ю.; – Костром. гос. ун-т им. Н.А. Некрасова. – Кострома, 2010. – 23 с.
13. Максимова С.М. Информационная прозрачность как характеристика качества организационной культуры компании / С.М. Максимова // Научно-практический журнал МИР (Модернизация. Инновации. Развитие). – 2015. – № 1(21). – С. 81–84.

Аннотация. Предложено определение информационной прозрачности предприятия. Установлено значение информационной прозрачности бизнеса для расширения международного сотрудничества в экономической сфере. Определен перечень экономических преступлений, предупредить и предотвратить которые можно, повысив уровень информационной прозрачности предприятия, учреждения, организации. Обоснована целесообразность поддержания надлежащего уровня интерфейсной безопасности для уменьшения вероятности мошенничества со стороны контрагентов субъектов хозяйствования. Определены виды экономических преступлений, совершение которых связано с низким уровнем интерфейсной безопасности предприятия, учреждения, организации.

Ключевые слова: безопасность, информационная прозрачность, интерфейсная безопасность, преступления в экономической сфере, противодействие экономическим преступлениям.

Summary. The definition of entity transparency is offered. Business transparency is set to expand for international cooperation in the economic sphere. The list of economic crimes, prevent and avoid which could be possible by the raise of the level of information transparency of enterprises, institutions and organizations. The expediency of maintaining the interface security level for reduce the likelihood of fraud by contractors of the entities is grounded. The types of economic crimes, the commission of which is associated with a low level of interface security of the enterprise, institution or organization are named.

Key words: security, information transparency, interface security, crimes in the economic sphere, combating economic crimes.

УДК 336.22:004(477)

Коваль О.В.

*аспірант кафедри менеджменту, економічної теорії та фінансів
Хмельницького університету управління та права*

Koval O.V.

*Graduate Student of the Department of Management, Economics and Finance
Khmelnytsky University of Management and Law*

ВПЛИВ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ДИНАМІКУ ОБСЯГІВ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ ВІД СУБ'ЄКТІВ ІНДУСТРІЇ ПРОГРАМНОЇ ПРОДУКЦІЇ

THE IMPACT OF MACROECONOMIC FACTORS ON THE DYNAMICS OF TAX REVENUES FROM SUBJECTS OF SOFTWARE INDUSTRY

Анотація. У статті розглянуто питання визначення, виокремлення та оцінки факторів, які впливають на податкові надходження до бюджету від суб'єктів індустрії програмної продукції. Виділено фактори, що мають вплив на результативні показники зазначених суб'єктів, встановлено характер, силу та частки їх впливу для забезпечення ефективності управління оподаткуванням у цій сфері.

Ключові слова: податкове регулювання, податкові надходження, суб'єкти індустрії програмної продукції, тіньова економіка, підприємництво.

Вступ та постановка проблеми. Податковий кодекс України покликаний сприяти налагодженню партнерських відносин між податковими органами та суб'єктами індустрії програмної продукції. Багато непорозумінь між цими сторонами виникає саме у процесі адміністрування податків. Тому система адміністрування податків потребує постійного вдосконалення, інструменти й засоби її реалізації мають враховувати вплив макроекономічних факторів на динаміку обсягів податкових надходжень від зазначених суб'єктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У країнах із розвинутою ринковою економікою приділяється велика увага теоретичним та практичним аспектам податкового регулювання суб'єктів індустрії програмної продукції. Вагомий внесок у дослідження цього питання зробили такі відомі вітчизняні вчені, як: Ю.М. Бажал, М.Г. Деля-

гін, Т.В. Єршова, А.Я. Жаліло, В.Л. Іноземцев, Л.Г. Мельник, С.І. Романенко; зарубіжні – Дж. Акерлоф, В. Мунтіян, Х. Каравелі, М. Кларк, Дж. Стігліц та багато інших.

Віддаючи належне високому фаховому рівню наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, які сформували вагомий теоретико-методологічну базу індустрії програмної продукції та її оподаткування, сучасний стан наукової розробки цієї проблематики потребує подальшого вивчення. На сьогодні вона є маловивченою сферою господарської діяльності, де не сформовано єдиний підхід до визначення її сутності, не досліджено фактори, що впливають на динаміку її обсягів, а також надходжень від оподаткування.

Метою статті є дослідження факторів, які мають вплив на обсяги податкових надходжень від суб'єктів індустрії програмної продукції до зведеного бюджету України.